

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Рачабов Рачаб Кӯчакович ба диссертатсияи Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин дар мавзӯи: “Тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ: назария, методология ва амалия”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.08 - Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит пешниҳод шудааст.

1.Мутобиқати муҳтавои диссертатсия ба ихтисос ё соҳаи илм, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст.

Диссертатсияи Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисосҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 08.00.08 – Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит мутобиқат мекунад: “1.1. Парадигмаҳои ибтидоӣ, концепсияҳои бунёдӣ, принсипҳои асосӣ, постулатҳо ва қоидаҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ; 1.4. Таърихи инкишофи назария, методология ва ташкили баҳисобгирии бухгалтерӣ; 1.5. Батанзимдарорӣ ва стандартикунонии қоидаҳои пешбурди баҳисобгирии бухгалтерӣ ҳангоми ташаққули маълумоти ҳисоботӣ; 1.14. Методологияи истифодаи технологияҳои замонавии иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар соҳаи баҳисобгирии бухгалтерӣ ва ҳисобот; 3.1. Парадигмаҳои ибтидоӣ, концепсияҳои бунёдӣ, принсипҳои асосӣ, постулатҳо ва қоидаҳои аудит ва назорат; 3.2. Асосҳои назариявӣ ва методологӣ, вазифагузориҳои мақсадноки аудит ва назорат; 3.7. Таърихи инкишофи методология, назария ва ташкили аудит ва назорат; 3.8. Танзим ва стандартикунонии қоидаҳои гузаронидани аудит ва назорат; 3.10. Мутобиқгардонии низоми миллии аудит, муфовиқати он ба стандартҳои байналмиллӣ; 3.11. Методология ва принсипҳои бунёди амалигардонии аудити давлатӣ; 3.13. Методологияи истифодаи технологияҳои замонавии иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар соҳаи аудит ва назорат ва 3.15. Назорати буҷавӣ ва аудит” мутобиқат менамояд.

2.Муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Дар шароити рушди ҷаҳонишавӣ ва рақамикунонӣ, инчунин, маҳдуд будани захираҳои молиявӣ, раванди таъмини истифодаи самараноки маблағҳои буҷети давлатӣ қисмати асосии сиёсати давлатӣ таъдил ёфта, он ҳамчун воситаи танзими молиявӣ ва идоракунии иҷтимоию иқтисодӣ, таъмини рушди босуботу устувор, адолати иҷтимоию иқтисодӣ нақши ҳалкунандаро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебозад.

Аз тарафи дигар аз сабаби махдуд будани манбаъҳои даромади дохилӣ, вобастагии баланди иқтисодиётро аз омилҳои берунӣ (аз ҷумла, муҳоҷирати меҳнатӣ ва кӯмаки байналмилалӣ), навсозии соҳаҳои асосии иқтисодиёт, банақшагирӣ ва истифодаи самараноки буҷети давлатӣ, арзёбии таркиби хароҷоти давлатӣ, баланд бардоштани шаффофияти амалиётҳои молиявӣ ва таҳкими эътимоди мардум ба ниҳодҳои давлатиро тақозо мекунад.

Дар ин раванд ҷорӣ намудани усулҳои инноватсионии идоракунии молияи давлатӣ, инчунин, тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити буҷети давлатиро фарогир аст. Тақмили механизми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар асоси истифодаи стандартҳои байналмилалӣ ва технологияҳои рақамиро ҳамчун, унсури асосии таъмини масъулияти ҳукумат ҳисобидан зарур аст.

Аз тарафи дигар барои расидан ба ҳадафҳои стратегии рушди иҷтимоию иқтисодии кишвар, аз ҷумла, баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии аҳоли, рушди инфрасохтори иҷтимоӣ, ҷиҳати таъмини устувори Тоҷикистон мубрам доништа шуда, асоснок кардани равишҳои тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар баҳши давлатӣ дар асоси арзёбии хусусиятҳои хоси иқтисодиёти миллӣ ва мувофиқ намудани он ба талаботи муосир, баррасии робита ба ҳамгирӣ бо усулҳои ҳадафӣ барномавии буҷетӣ, ҷорӣ намудани низомҳои автоматикунонидашудаи иттилоотии баҳисобгирии муҳосибӣ, зарурати мутобиқ кардани стандартҳои миллӣ ба байналмилалӣ мубрам доништа мешавад. Инчунин, зарурати таҳқиқи масоили мавҷуда ва таҳияи тавсияҳои амалӣ оид ба баланд бардоштани самаранокии истифодаи маблағҳои буҷетӣ бо истифодаи усулҳои баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит ба миён омадааст.

Дар робита ба гуфтаҳои боло, қайд намудан ба маврид аст, ки дар мубрамии мавзуи диссертатсияи Давлатзода М.Х. ягон шубҳа нест ва он метавонад, ки дар ташаккули низоми миллии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити муосири рушди устувори иқтисодиёт аҳаммияти назарраси илмӣ, методологӣ ва амалиро дошта бошад.

3.Натиҷаҳои мушаххаси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ пеш аз ҳама, аз наwgониҳои илмӣ бармеоянд. Навgонии илмӣ диссертатсия арзёбии рушди асосҳои назариявӣ методологӣ ва таҳияи тавсияҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснок ҷиҳати тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси баҳодихии талаботи муосир оид ба шаффофият, самаранокӣ ва рақамикунони идоракунии молияи давлатӣ иборат аст. Ҳамчун натиҷаҳои муҳимтарини кор, ки наwgониҳои илмӣ доранд, чунин нуктаҳо қайд карда мешаванд:

1. Дар асоси арзёбии адабиёти ватанӣ ва хориҷӣ муҳтавои иқтисодии буҷети давлатӣ, нақши он дар таъмини рушди устувори иҷтимоию иқтисодӣ, робитаи байни вазифаҳои буҷет бо низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар баҳши давлатӣ асоснок ва аниқ карда шудааст.

2. Мавқеи талаботи муосир оид ба шаффофият ва масъулият (ҳисоботдиҳӣ), аз ҷумла таҳлили қиёсии таҷрибаи байналмилалӣ ва миллий дар асоси баррасии принципҳо ва равишҳои ташкили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар баҳши давлатӣ ба низом дароварда шудаанд.

3. Дар рисола марҳилаҳои ташаккул ва рушди низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян ва таҳлил карда шуда, хусусиятҳои институтсионалӣ ва меъёрии таҳаввулоти он, аз ҷумла таъсири гузариш ба буҷетикунони барномавӣ ҳадафӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шудаанд.

4. Бо истифодаи натиҷаҳои таҳқиқи таснифоти равишҳои методологии баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои буҷетӣ, аз тарафи муаллиф тавсияҳо оид ба мутобиқ кардани стандартҳои байналмилалӣ баҳисобгирии муҳосибии баҳши давлатӣ ба амалияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод гардидааст.

5. Дар диссертатсия моҳият ва муҳтавои усулҳои муосири аудити маблағҳои буҷетӣ аз рӯи маҳакҳои корбурд, самаранокӣ ва автоматикунӣ ба низом дароварда шуда, таҳқиқ ва аниқ карда шуда, зарурати ҷорӣ намудани равиши ба хавф нигаронидашуда дар аудити баҳши давлатӣ, асоснок карда шудааст.

6. Такмили баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои буҷетӣ бо назардошти таснифи воситаҳои назорат ба роҳ монда шуда, пешниҳодҳо оид ба ҳамгироии онҳо ба низоми ягонаи назорати дохилӣ дар асоси технологияҳои рақамӣ таҳия карда шудаанд.

7. Дар диссертатсия мушкilotи асосии вазъи муосири баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла камбудҳои танзими ҳуқуқию меъёрӣ, таъминоти методӣ ва омодагии касбии кормандон аз ҷониби муаллиф муайян ва тавсиф гардидаанд.

8. Амсилаи концептуалии рафъи ин монеаҳо дар асоси равишҳои муназзам ва институтсионалӣ, инчунин, муайян намудани омилҳое, ки ба шаффофият ва самаранокӣ баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит таъсир мерасонанд, аз ҷиҳати илмӣ асоснок ва барои истифода пешниҳод гардидааст.

9. Дар рисола имкониятҳои истифодаи таҷрибаи байналмилалӣ дар соҳаи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ гардида, механизмҳои мутобиқгардонии

интиқоли амалияҳои бартариятдоштаи хориҷӣ ба низоми милли асоснок шудаанд.

10. Пешниҳодҳои асоснок ҷиҳати ба стандартикунонии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ, бо назардошти унсурҳои низоми мутобиқшудаи таснифоти хароҷот, ҳисоботи ҳамоҳангшуда ва расмиёти баҳисобгирии муҳосибӣ ва ҷаводгӯ ба талаботи байналмилалӣ ирсол гардидаанд.

11. Бо мақсади баланд бардоштани ғаврият ва шаффофияти равандҳои буҷетӣ, амсилаи татбиқи низомҳои иттилоотӣ дар мақомоти бахши давлатӣ, самтҳои афзалиятноки рақамикунонӣ ва автоматикунонии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ муайян ва пешниҳод карда шудаанд.

12. Самаранокии аудити маблағҳои буҷетӣ, аз ҷумла, ҷорӣ намудани аудити рақамӣ, баланд бардоштани мустақилияти мақомоти назоратӣ, таҳкими стандартҳои касбӣ, равишҳои инноватсионии арзёбии сифат дар бахши аудити давлатӣ асоснок, муайян ва баҳо дода шудаанд.

4. Саҳми илмӣ довтолаб дар ҳалли масъалаи илмӣ ё коркарди масоили илмӣ бо арзёбии аҳамияти он.

Саҳми шахсии довтолаби дараҷаи илмӣ дар омӯзиш ва ҷамъбасти маълумот, ба низом даровардан, аниқ ва пурра кардани равишҳои назариявӣ, илмию амалӣ оид ба методология ва амалияи тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити муносири рушди иқтисодӣ ва хусусиятҳои иқтисодӣ. Ҷумҳурии Тоҷикистон алоқамандифода меёбад. Дар асоси ҷамъбасткунӣ ва таҳлили маводи таҳқиқӣ самтҳои асосии тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ муайян, тавсияҳои мушаххас оид ба тақмили методологияи ва амалияи он таҳия шудаанд.

Инчунин, иштироки бевоситаи унвонҷӯ дар таҳқиқотҳои илмӣ гузаронидашуда дар корхонаҳои буҷетии ватанӣ, интишори мақолаҳои илмӣ оид ба мавзуи диссертатсия, маърӯзаҳои илмӣ дар конференсияҳои илмию назариявӣ ва илмию амалии сатҳҳои гуногун ба назар мерасанд, ки саҳми илмӣ ӯро ифода менамояд.

5. Натиҷаҳои мушаххаси илмӣ (бо нишон додани нағзӣ, аҳамияти илмӣ ва амалии онҳо), ки барои он ба довтолаб додани дараҷаи илмӣ дархостшаванда мумкин аст.

Диссертатсияи тақризшаванда аз муқаддима, чор боб, хулоса ва тавсияҳо, рӯйхати адабиёт иборат мебошад. Муҳтавои асосии таҳқиқот дар 352 саҳифаи компютерӣ оварда шуда, дар он 35 ҷадвал ва 7 расм истифода шуда, рӯйхати адабиёт 355 сарчашмаро фарогир аст. Дар муқаддима муқаррар будани мавзуи диссертатсия ва сатҳи омӯзиши он асоснок карда шуда, мақсад,

вазифаҳо, объект, предмет ва фарзияи таҳқиқот муйян шудаанд, инчунин муқаррароти дорои наwgонии илмӣ ва аҳамияти назариявӣю амалии диссертатсия инъикос гардидаанд ва маълумот оид ба тавсиби натиҷаҳои таҳқиқот пешниҳод карда шудаанд (сах. 5-19).

Дар боби якуми диссертатсия **«Асосҳои назариявии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ»** (сах. 20-88) доwtалаби дараҷаи илмӣ масъалаҳои назариявии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетиро дар асоси омӯхтани мафҳум, моҳият ва нақши буҷети давлатӣ дар рушди иҷтимоӣю иқтисодии давлат, арзёбии вазифаҳо, принципҳо ва равишҳои ташкили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар бахши давлатӣ таҳқиқ кардааст. Таҳқиқи марҳилаҳои ташаккул ва рушди низомии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, хело ҷолиб ба анҷом расонида шудааст.

Дар зербоби аввал дар асоси омӯзиши адабиётҳо мафҳум, моҳият ва нақши буҷети давлатӣ дар рушди иҷтимоӣю иқтисодии давлат дар сатҳи зарурӣ бо назардошти арзёбии нақши буҷети давлатӣ дар рушди иҷтимоӣю иқтисодӣ (сах. 25), баррасии функцияҳои буҷет аз нигоҳи муҳаққиқон (сах. 26), арзёбии равишҳои тафсири мафҳуми «буҷет» дар адабиёти муосир (сах. 33-34), баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои давлатӣ ҳамчун асоси ҳисобот, таҳлил ва назорати истифодаи захираҳои давлатӣ (сах.38), аудити маблағҳои давлатӣ як ҷузъи муҳими низомии идоракунии буҷет (сах.39), тақмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои давлатӣ, ки ҷузъи муҳими идоракунии буҷети давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад ба анҷом расонида шудааст (сах. 39-40).

Аз баррасии зербоби дуҷуми ин боб бармеояд, ки муаллиф вазифаҳо, принципҳо ва равишҳои ташкили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар бахши давлатиро (сах.41-42) дуруст арзёбӣ намуда, баррасии принципҳои асосии баҳисобгирии муҳосибиро (сах. 47-48) зарурӣ шуморида, барои тақмил додани низомии баҳисобгирии муҳосибӣ дар ин бахш дар доираи ислоҳоти низомии молия ва буҷет якҷанд тадбирҳои зарурӣ (сах.52) бояд роҳандозӣ карда шуда, санадҳои асосии танзимкунандаи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар бахши давлатиро (сах. 53-55) мавриди арзёбӣ қарор дода, онҳоро ҳамчун пойгоҳи меъёрии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар ин бахши Ҷумҳурии Тоҷикистон дуруст баҳо додааст.

Мо ақидаи муаллифро нисбати ҷорӣ намудани усулҳои муосири баҳисобгирии муҳосибӣ, автоматикунонии равандҳо, таъбиқи стандартҳои байналмилалӣ ва тақмили тахассуси кормандони соҳаи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит барои ноил шудан ба дараҷаи баланди интизоми молиявӣ ва тақмили идоракунии давлатӣ мусоидат мекунанд, пурра дастгирӣ

менамоём ва дар он ақидаём, ки ин равишҳо дар таъмини устувории низоми иқтисодии мамлакат ва эътимоди шаҳрвандон ба ниҳодҳои молияи давлатӣ нақши муҳимро мебозанд.

Дар зербоби охирини боби аввал марҳилаҳои ташаккул ва рушди низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор дода шудааст. Муаллиф дар он ақидааст, ки таъсири осори илмии муттафакирони аҳли Шарқ дар ташаккули заминаҳои баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудито (саҳ. 65-66) метавон ҳамчун амсилае муайян кард, ки барои такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ имконият медиҳад. Инчунин, мо истифодаи принципҳои асосии андозбандие, ки аз тарафи Абу Юсуф (саҳ.68), ақидаҳои Абунаср Муҳаммади Форобӣ (Ал-Форобӣ) бо пешниҳоди концепсияи давлати идеалӣ, ки дар он адолати иқтисодӣ ва Абуалӣ Ибни Сино нисбати масъалаҳои идоракунии захираҳо ва ҳифзи иҷтимоиро дар бар мегирад (саҳ.69) имруз дар таҷрибаи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит зарур мешуморем.

Дар рисола ақидаҳои Низомулмулк, ки ба идоракунии маблағҳои давлатӣ, андозбандӣ ва таъмини адолат дар тақсимои захираҳо, Абуҳомид Муҳаммади Ғаззоӣ ба масъалаҳои назарияи андозбандии одилона ва азнавтақсимкунии оқилонаи неъматҳо (саҳ.70), Ибни Халдун нисбати асосҳои фаъолияти давлат ва низоми хоҷагидорӣ замони худро дар сатҳи зарурӣ таҳқиқ гардидаанд. Диққати асосӣ ба омӯхтани низомҳои баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шакли муосири худ дар мамлакатҳои Аврупо, Амрико, Британияи Кабир, ва баъзе мамлакатҳои пешқадами қитъаи Осиё, Россия ва дигарҳо (саҳ.71-76) дода шудааст.

Дар маҷмӯъ мо марҳилаҳои муосири рушди низомҳои баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетиро (саҳ.78), ки аз тарафи муаллиф чун карда шудаанд саривақтӣ мешуморем. Аз тарафи дигар дар ин зербоб муаллиф аҳамияти ҳамкориҳои байналмилалӣ дар раванди навсозии идоракунии давлатӣ ва низомҳои ҳисоботи молиявӣ дар заминаи таҳдидҳои ҷаҳонӣ ва рақобати афзоянда барои захираҳо меафзояд дуруст таъкид менамояд.

Дар боби дуюми диссертатсия, ки **«Равишҳои методологии ташкил ва такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ»** (саҳ. 89-163) номгузорӣ гардидааст, унвонҷӯ методологияи баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои буҷетӣ, принципҳо ва равишҳои асосии онҳоро мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, усулҳои аудити маблағҳои буҷетӣ, равишҳои муосир ва таҷрибаҳои муваффақро арзёбӣ намуда, воситаҳои назорат ва такмили баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои буҷетиро мавриди омӯзиш қарор додааст.

Дар асоси омӯзиши миқдори зиёди адабиёти таҳассусӣ дар зербоби аввали боби дуюм принципҳои равишҳои асосии методологияи баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ мавриди арзёбӣ қарор дода шуда, хусусиятҳои баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ (сах. 90) муайян карда шуда, ҷанбаҳои асосии методологияи баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ (сах.91) ошкор, принципҳои баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ ва тафсири онҳо (сах.93), ҷанбаҳои асосии принципи ягонагии низомии буҷетӣ (сах.94), усулҳо ва равишҳои баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ (сах.101-104) ва ҷанбаҳои таъсири СБҲМ ба низомии миллии баҳисобгирии муҳосибӣ (сах.105) мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Инчунин, дар ин зербоб мушкилот ва пешниҳодҳо оид ба тақмили баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (сах.109) аз тарафи муаллиф дида баромада шудааст, ки мо ин равандро дуруст меҳисобем.

Ҷойи муносибро дар зербоби дуюми ин боб баррасии усулҳои аудити маблағҳои буҷетӣ дар асоси арзёбии равишҳои муосир ва таҷрибаҳои муваффақ (сах.113-116) ишғол менамояд. Аз тарафи дигар дар ин зербоби рисола усулҳои муосири аудити маблағҳои буҷетӣ, аудити самаранокӣ ва ба хавф асосёфта (сах.118) мавриди таҳқиқ қарор дода шуда, технологияҳои муосир ба беҳтар кардани раванди аудити буҷет дар кишварҳо мадад мерасонанд (сах.120-122), инчунин, истифодаи зеҳни сунъӣ (сах.125) ва маълумоти калон дар аудити маблағҳои буҷетӣ (сах.126) дода шудааст. Мо истифодаи замимаҳои мобилӣ, ки барои мониторинги маблағҳои буҷетӣ даркоранд (сах.127), низомҳои мониторинги ин маблағҳо (сах.128), таъсири рақамикунонӣ ба мониторинги маблағҳои буҷетӣ (сах.129) ва истифодаи низомҳои бомуваффақияти идоракунии молиявии электрониро дар кишварҳои дунё (сах.131), ки муаллиф зарур мешуморад, дастгирӣ менамоям.

Инчунин, мо ақидаи мултифро нисбати ҷорӣ намудани технологияҳои нав ва тақмили усулҳои мавҷуда гарави ташкили низомии шаффофтар ва муассири назорати молиявӣ мебошад, ки ба рушди одилона ва устувори ҷомеа оварда мерасонад тарафдорӣ менамоям.

Дар зербоби охири боби дуюм воситаҳои назорат ва тақмили баҳисобгирии муҳосиби маблағҳои буҷетӣ (сах.138) мавриди таҳқиқ қарор дода шуда, усулҳои тақмили баҳисобгирии муҳосиби ин маблағҳо (сах. 149) хело назаррас муайян ва арзёбӣ шудаанд. Дикқати асосӣ ба баҳодихии мушкилоти марбут бо автоматикунонии нокифояи равандҳои баҳисобгирии муҳосибӣ, аудит ва назорат дода шуда (сах.154), арзёбии хавфҳои марбут ба омили инсонӣ ва таҳассуси нокифояи кормандон (сах.155), мушкилоти

ҳамгирии низомҳои гуногун ва стандартҳои баҳисобгирӣ муҳосибӣ дар сатҳҳои гуногуни ҳокимият (саҳ.156) дода шуда, мушкilot ва таҳдидҳо дар назорат ва баҳисобгирӣ муҳосибии маблағҳои буҷетӣ, сабабҳо ва имкони ҳалли онҳо (саҳ.157) муайян ва дуруст натиҷагирӣ карда шудааст, ки имконият медиҳанд дар оянда барои таъмини шаффофият, самаранокӣ ва баланд бардоштани масъулият дар раванди идоракунии молияи давлатӣ шароит фараҳам оваранд.

Унвонҷӯ дар боби сеюми диссертатсия «**Таҳлили вазъи муосири баҳисобгирӣ муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ**» (саҳ. 164-229) вазъи муосир ва мушкilotи баҳисобгирӣ муҳосибии маблағҳои буҷетӣ, таҳлили омилҳое, ки ба шаффофият ва самаранокии баҳисобгирӣ муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ таъсир мерасонанд: мушкilot ва роҳҳои ҳалли онҳо дида баромада, таҷрибаи байналмилалӣ баҳисобгирӣ муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ, инчунин, имконияти истифодаи онро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳқиқ қарор додааст.

Ҳамзамон, унвонҷӯ дар доираи зербоби аввали ин боб ба арзёбии вазъи муосир ва мушкilotи баҳисобгирӣ муҳосибии маблағҳои буҷетӣ диққати асосӣ дода, унсурҳои асосии низоми баҳисобгирӣ муҳосибии маблағҳои буҷети давлатиро (саҳ.166) омехта, таҳлили муҳтавои гурӯҳбандии даромад ва хароҷоти буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро (саҳ.172-173) ба анҷом расонидааст. Таҳлили сохтори вазифавии иҷроии хароҷоти буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон тӯли солҳои 2019-2023 (саҳ.176) ва сохтори иҷроии қисми иқтисодии хароҷоти давлатӣ давоми солҳои 2020-2024 (саҳ.180) гузаронидааст. Инчунин, таҳлили муҳтавои нақшаи ягонаи ҳисобҳои баҳисобгирӣ муҳосибии муассисаҳои буҷетӣ ва ҳазинадорӣ (саҳ.183), мушкilotи баҳисобгирӣ муҳосибии маблағҳои буҷетӣ вобаста ба таснифоти буҷет (саҳ.185) ва автоматикунории баҳисобгирӣ муҳосибии маблағҳои буҷетӣ ва роҳҳои ҳалли онҳо (саҳ.187) гузаронида шуда, барои беҳтар намудани вазъ вобаста ба тақмили низоми назорати дохилӣ дар баҳши давлатӣ тавсияҳои муносиб пешниҳод карда шудаанд (саҳ.188). Мо ақидаи муаллифро нисбати гузаронидани ислоҳоти пойгоҳи меъерӣ, асосҳои методологӣ, рушди инфрасохтори технологияҳои иттилоотӣ, баланд бардоштани таҳассуси кормандон ва таҳкими дастгирӣ институтсионалии давлатро тақозо мекунад, дастгирӣ менамоям.

Дар зербоби дуюми боби сеюм таҳлили омилҳое, ки ба шаффофият ва самаранокии баҳисобгирӣ муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ таъсир мерасонанд, инчунин мушкilot ва роҳҳои ҳалли онҳо дар асоси ҷудо намудани омилҳои асосии таъсиррасон ба ин раванд (саҳ. 192), баррасии омилҳои меъерӣ ҳуқуқӣ (саҳ.193-195), дараҷаи касбият ва

кордонии кормандон (сах.196-197), таъминоти техникӣ ва нармафзор (сах.197-199), омилҳои ташкилӣ (сах.200-201), интситутсионалӣ ва назоратӣ (сах.201-205), шаффофияти иттилоотӣ ва иштироки омма (сах. 205-206) ва баҳодиҳии онҳо сурат гирифтааст.

Ҳамзамон роҳҳои ҳалли мушкилоти такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ (сах. 206) муайян карда шудааст, дастгирӣ менамоям. Дар маҷму мо ба ақидаи муаллифро нисбати татбиқи ин тадбирҳо, ки ба таъсиси низоми муосир, устувор ва шаффофи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ ва барои таъмини самараноки назорати молияи давлатӣ ва таҳкими эътимоди шаҳрвандон ба мақомоти давлатӣ имконият медиҳанд, розӣ ҳастем.

Дар зербоби охирини боби сеюм таҷрибаи байналмилалии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шуда, имконияти истифодаи он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дида баромада шудааст. Дар ин радиф марҳилаҳои гузаронидани аудити самаранокӣ (сах.214) дида баромада шуда, тавсияҳо аз натиҷаи аудити самаранокӣ ташаккулёфта, пешниҳод шудаанд.

Инчунин, самтҳои таҷрибаи байналмилалии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ ва имконияти он барои татбиқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (сах.223) суратандозӣ гардидааст. Ба ақидаи мо таҷрибаи байналмилалӣ барои Ҷумҳурии Тоҷикистон на танҳо ҳамчун намуна, балки ҳамчун манбаи асосӣ ҳангоми мутобиқ шудан ба воқеияти миллӣ метавонанд барои баланд бардоштани шаффофият ва самаранокии идоракунии захираҳои молиявии давлатӣ таъсири ноғусаста дошта бошанд.

Дар боби чоруми диссертатсия “Роҳҳои такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ” (сах. 229-295) такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар асоси стандартикунонӣ баррасӣ шуда, рақамикунонӣ ва автоматикунонӣ ҳамчун самтҳои асосии такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ ба анҷом расонида шуда, равишҳои инноватсионии баланд бардоштани сифат ва самаранокии аудити маблағҳои буҷетӣ арзёбӣ шудаанд.

Дар диссертатсия қайд карда шудааст, ки такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар асоси стандартикунонӣ имконият медиҳанд, ки онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди истифодабарӣ қарор дода шаванд. Дар ин раванд инчунин, дар диссертатсия омилҳои асосии гузариш ба стандартҳои байналмилалии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар бахши давлатӣ (сах.235), сохтори мантиқии гузариш ба стандартҳои байналмилалии баҳисобгирии муҳосибӣ дар бахши давлатӣ (сах.236), мушкилот ва монеаҳои асосии ҷорӣ

намудани стандартҳои байналмилалӣ (сах.238) омухта шудаанд ва пешниҳодҳои асосие барои ташкили низоми самараноки баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар асоси принципҳои стандартикунонии байналмилалӣ ирсол шудаанд (сах.240-243).

Мо ақидаи муаллифро нисбати он, ки стандартикунонии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар баҳши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон на танҳо як қадам ба сӯйи амалияи пешрафтаи байналмилалӣ, балки шарт зарурии ташаккули низоми муосир, шаффоф ва масъулиятноки идоракунии молияи давлатӣ мебошад, ки рушди устувори иҷтимоию иқтисодии мамлакатро таъмин менамояд, пурра дастгирӣ менамоям.

Аз тарафи дигар дар диссертатсия рақамикунонӣ ва автоматикунонӣ ҳамчун самтҳои асосии такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дида баромада шудааст. Ҳангоми арзёбии ин масъала қорӣ кардани платформаҳои рақамӣ дар сохторҳои давлатӣ ва баланд бардоштани шаффофияти ҳисоботдиҳӣ дар кишварҳои гуногун омухта шудааст. Инчунин, технологияҳои рақамии маъмул барои баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит дар баҳши давлатӣ (сах.258) ҳамчун қадами муҳим дар самти ҳамгироии муассири платформаҳои рақамӣ ин гузариш ба сохтори мутамарказ ё ба абр асосёфта, доништа мешавад. Табдили рақамии баҳисобгирии муҳосибӣ аз кормандон на танҳо доштани донишҳои появӣ дар соҳаи молия, балки доштани малакаи кор бо технологияҳои иттилоотӣ, фаҳмидани мантиқи низомҳои автоматикунонидашуда, қобилияти кор бо ҳуҷҷатҳои электронӣ, тафсири ҳисоботҳои таҳлилӣ ва истифодаи воситаҳои намоишии рақамиро низ тақозо менамояд.

Татбиқи амсилаҳои институтсионалии омӯзиши рақамӣ дар мамлакатҳои пасошуравӣ (сах.263), хусусиятҳои асосии низоми SGB.Net (сах.266), маҳдудиятҳои техникӣ ва таъмини кормандон, инчунин, масъалаҳои танзими ҳуқуқӣ, киберамният ва ҳифзи иттилоотро дар бар мегиранд (сах.267-268), монеаҳои асосии табдили рақамӣ дар баҳши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (сах.269) дида баромада шуда, рушди технологияҳои рақамӣ дар соҳаи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит на танҳо афзалияти технологӣ, балки афзалияти институтсионалиро доро мебошад. Ин самти ташаккули амсилаи муосири идоракунии молияи давлатӣ мебошад, ки қодир аст рушди устувори иқтисодиёти мамлакатро таъмин намояд.

Дар зербоби охирини ин боб, муаллиф равишҳои инноватсионии баланд бардоштани сифат ва самаранокии аудити маблағҳои буҷетиро ба анҷом расонида, технологияҳои муосири инноватсионӣ барои истифода дар аудити давлатӣ (сах. 274) муайян намудааст. Таҷрибаи

байналмилалии усулҳои инноватсионии аудит (сах.275) ва илова бар ин, истифодаи воситаҳои Big Data имкон медиҳанд, ки на танҳо маълумоти дохилӣ, балки аз манбаҳои кушоди берунаю шабакаҳои иҷтимоӣ ва воситаҳои ахбори омма мавриди таҳлил фаро гирифта шуда, арзёбии платформаҳои нармафзор ва низомҳои дастгирии қабули қарорҳо дар низомсозӣ ва автоматикунонии фаъолияти аудиторӣ (сах 283) баррасӣ шаванд.

Муаллиф дуруст қайд менамояд, ки дар шароити татбиқи фаъоли технологияҳои рақамӣ ва таҳлилӣ, рушди салоҳиятҳои аудиторони муосир шартҳои асосии баланд бардоштани самаранокии назорати молиявӣ дар соҳаҳои иқтисодиёт таъдил ёбанд (сах.285-286).

Аз тарафи дигар самаранокии аудити буҷетӣ на танҳо аз усулҳо ва воситаҳои истифодашаванда, балки аз устувории сохтори ташкилӣ, сатҳи мустақилият ва муҳити танзимкунанда (сах.278-288) вобаста буда, барои беҳтар намудани фазои институтсионалии аудит на танҳо пешбурди ислоҳоти сохторӣ, балки шартҳои стратегии баланд бардоштани эътимод ба натиҷаҳои санҷишҳои гузаронида шуда, таҳкими интизоми молиявӣ ва таъмини рушди устувори бахши давлатӣ имконият фароҳам оварад.

Инчунин, ин зербоб дар сатҳи зарурӣ самтҳои афзалиятноки татбиқи инноватсияҳо дар раванди пешбурди аудити давлатӣ (сах.289) пешниҳод гардидаанд, ки барои баланд бардоштани сифат ва самаранокии он тавассути инноватсияҳо, чиҳати иҷрои буҷету барои ноил шудан ба шаффофияти дарозмуддат, устуворӣ ва рушди стратегии молияи давлатӣ имконият медиҳанд.

Аз баррасии рисола бар меояд, ки дар охири ҳар як боб хулосаҳои ҷолиби диққат пешниҳод карда шудаанд.

Дар хулоса ва пешниҳодҳо (сах. 296-302) натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, инчунин тавсияҳое, ки аҳамияти назариявӣ, методологӣ ва амалӣ доранд, пешниҳод гардидаанд.

Дар асоси саҳеҳии натиҷаҳои таҳқиқот бо истифодаи усулҳои махсус дар рафти иҷрои диссертатсия, боэътимодии маълумот, ҳаҷми кифояи маводи таҳқиқшуда, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот, маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ амалии сатҳҳои гуногун тасдиқ мешавад.

Дар амалия хулоса ва тавсияҳо барои татбиқи натиҷаҳои кори диссертатсионӣ ва дар асоси таҳлили илмӣ ҷанбаҳои назариявӣ амалӣ муайян карда шудааст, ки аз эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот дарак медиҳад.

6. Асоснокии ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда.

Дар маҷму диссертатсия аз рӯйи сохтор, мазмун ва муаррифии мантиқӣ ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти ба анҷомрасонидашуда пурра мувофиқат мекунад.

Дар диссертатсия методология ва амалияи низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити муосири рушди босуботи иқтисодиёт ба таври мантиқӣ ва системавӣ таҳқиқ карда шудааст. Муаллиф таҳлили ҷанбаҳои назариявӣ, методология ва амалияи низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетиро дар шароити муосири иқтисодӣ таҳлил намуда, дар ин асос ҷиҳати мукамал гардондани он хулоса, тавсия ва пешниҳодҳои мушаххас таҳия намудааст.

Истифодабарии пешниҳодҳо, тавсияҳо ва татбиқи амалии онҳо асоснокӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои илмӣ ба даст овардашудаи диссертатсия мебошад. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои гирифташудаи диссертатсияро баҳо дода, бояд қайд намуд, ки дар равиши таҳқиқот миқдори зиёди таҳқиқотҳои илмӣ ба анҷомрасонидаи олимони ватанӣ ва хориҷӣ, санадҳои меъёрию ҳуқуқии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин ҳисоботҳои корхонаҳои буҷетӣ истифода бурда шудаанд.

7. Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо онд ба истифодаи онҳо.

Аҳамияти илмӣ натиҷаҳои таҳқиқот дар асосноккунии назариявӣ, методология ва амалияи тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити муосир зоҳир мешавад. Пешниҳод ва тавсияҳои дар диссертатсия коркардшударо ба сифати воситаи мукамал намудани низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурдан мумкин аст. Пешниҳодҳои мушаххаси муаллифро ҳангоми таҳияи сиёсати баҳисобгирӣ, тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар самти рушди ин низом истифода бурдан мумкин аст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он ифода мегардад, ки натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд барои ошкор намудан ва рафъи мушкилиҳои тақмили низоми миллии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити муосир коркард шуда, муқаррароти таҳиягардида имкон медиҳад, ки самаранокии низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт баланд бардошта шавад. Тавсияҳои таҳияшуда метавонанд дар корхонаҳои ватанӣ ба кор бурда шаванд.

Аз таҳлили диссертатсия бар мерояд, ки баъзе аз муқаррароти амалии

таҳқиқоти ба анҷом расонидашуда ва тавсияҳои таҳияшуда метавонанд дар низоми миллии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ ба кор бурда шаванд. Муқаррароти назариявӣ ва тавсияҳои амалии таҳқиқот дар раванди таълимии зинаи бакалавриат ва магистратура бо самти ихтисоси «Баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит» дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон истифода мешаванд.

Аҳамияти иқтисодии таҳқиқот аз он иборат мебошад, ки натиҷаҳои диссертатсия метавонанд ба рушди таъминоти ташкилӣ-методии низоми миллии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар корхонаю ташкилотҳо таъсири мусбӣ расонда, ташкили дурусти баҳисобгирии даромадҳо, хароҷот, натиҷаҳои молиявӣ ва самаранокии қабули қарорҳои идоракуниро аз тарафи роҳбарияти онҳо таъмин намоянд.

Аҳамияти иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия дар он аст, ки ташкили дурусти низоми миллии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ, ташкил кардани ҷойҳои нави корӣ имконият медиҳад, ки дар корхонаю ташкилотҳои буҷетӣ дар шароити рақобат бо дарназардошти хусусиятҳои соҳавӣ ба баланд бардоштани сифати кору хизматрасониҳо, паст гардидани арзиши аслии онҳо таъсири мусбат расонад. Инчунин, натиҷаҳо барои ҳаллу ҷалби масъалаи шугли пурмаҳсул дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва минтақаҳои он, паст шудани сатҳи камбизоатӣ имконият фароҳам оваранд.

8. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ.

Асарҳои интишоршудаи муаллиф, иқтибосҳои илмӣ ва хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия ҷой доштаре дар худ инъикос намудаанд. Доир ба мавзӯи таҳқиқот 33 кори илмӣ бо ҳаҷми умумии 22,8 ҷузъи ҷопӣ (аз ҷумла 14,2 ҷузъи ҷопӣ аз муаллиф), аз онҳо 1 монография, 21 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расонида шудааст.

9. Мутобиқати тахассуси илмии доктара ба дараҷаи илмӣ.

Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин мутахассиси варзида дар соҳаи баҳисобгирии муҳосибӣ, назорат ва таҳлили фаъолияти хоҷагидорӣ буда, имконияти мустақилона ҳал кардани масъалаҳои муҳими илмӣ дар ин самт мебошад ва кори диссертатсионӣ ба самти тахассусии унвонҷӯ мутобиқ мебошад. Мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ, сохтор ва мазмуни рисолаи иҷрошуда ба талаботҳои муқарраршудаи шиносномаи тахассусии 08.00.08 – Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит пурра мувофиқат мекунад. Натиҷаҳои илмии бадастовардаи доктара ба дараҷаи илмӣ ба талаботҳои ҷунин корҳо ҷавобгӯ мебошад. Ҳангоми тавсифи доктара ба ҳайси тадқиқотчи донишомӯзӣ, фидокорӣ, самаранокии баланд, масъулиятшиносӣ, қобилияти дар сатҳи

баланд ташкил ва пешбурди кори илмӣ, қабули қарорҳои мустақил ва муайян кардани роҳҳои расидан ба ҳадаф ва вазифаҳои ба миён гузошташуда бояд таъкид карда шавад.

10. Эродҳо ва баъзе тавсияҳо ба диссертатсия:

1. Дар боби аввал муаллиф асосҳои назариявии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетиро дар сатҳи зарурӣ мавриди таҳқиқ қарор додааст. Агар ҷиҳати такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муқоиса ба таҷрибаи хориҷӣ муаллиф маълумоти бештар метод, фикр мекунам сифати кори диссертатсионӣ боз ҳам ғанитар мегардид.

2. Дар зербоби 2.1. таҳқиқи методологияи баҳисобгирии муҳосибии маблағҳои буҷетӣ, принципҳо ва равишҳои асосӣ ба анҷом расонида шудааст. Вале баъзе заминаҳои ин методология ва таъсири онҳо ба рушди баҳисобгирии муҳосибӣ нисбати маблағҳои ҷудошудаи буҷетӣ дар шароити муосир пурра мавриди арзёбӣ қарор нагирифтааст.

3. Зербоби 3.2 ба таҳлили омилҳое, ки ба шаффофият ва самаранокии баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ таъсир мерасонанд, инчунин, арзёбии мушкilot ва роҳҳои ҳалли онҳо бахшида шудааст. Мутассифона дар ин зербоб нуқтаи назари олимони ватанӣ ва хориҷӣ, нисбати интиҳоби омилҳои таъсиррасон, тавзеҳоти қонунгузорӣ, риояи талаботи стандарҳои байналмилалӣ ҳисоботи муҳосибӣ, самаранокии баҳисобгирӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ ба пуррагӣ мавриди таҳқиқ қарор нагирифтааст.

4. Дар зербоби 3.3 таҷрибаи байналмилалӣ баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ, инчунин, имконияти истифода дар Ҷумҳурии Тоҷикистон омукта шудааст. Новобаста ба ин шарҳи пурраи истифодаи ин таҷриба дар корхонаю ташкилотҳои буҷетии ватанӣ, ҷорӣ нашудани талаботҳои СБҲМ дар шароити муосир дар онҳо пурра ба анҷом расонида нашудааст.

5. Зербоби 4.1 диссертатсия ба такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар асоси стандартикунонӣ бахшида шудааст. Мутаассифона амалӣ намудани ин стандартҳо дар асоси истифодаи усули ҳалли амсилаи оптимизатсионӣ, пешниҳоди ҳисоботҳои молиявӣ ва баҳодиҳии самаранокии аудити маблағҳои буҷетӣ дар қаламрави кишвар ва минтақаҳои он сурат нагирифтааст.

6. Дар зербоби 4.2 рақамикунонӣ ва автоматикунонӣ ҳамчун самтҳои асосии такмили баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ ба анҷом расонида шудааст. Мутаассифона баҳодиҳии воқеии самаранокии иқтисодию иҷтимоии натиҷаи рақамикунонӣ ва автоматикунонӣ дар ин самт ва пешбурди

аудити маблағҳои буҷетӣ дар сохторҳои мухталиф аз диди назари муаллиф каме дур мондааст.

7. Дар зербоби 4.3 баҳодиҳии равишҳои инноватсионии баланд бардоштани сифат ва самаранокии аудити маблағҳои буҷетӣ бе арзёбии амалии истифодаи маблағҳои зарурӣ барои ҷорӣ намудани онҳо дар корхонаю ташкилотҳои буҷетӣ ва дурнамои он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон натиҷагирӣ шудааст.

8. Дар диссертатсия баъзе хатогиҳои грамматикӣ ва орфографӣ ҷой доранд, инчунин, баъзе аз мафҳумҳо ба тариқи пурра кушода нашуда, арзёбӣ гардидаанд.

11. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия.

Диссертатсияи Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин ҳамчун кори илмӣ ба анҷом расида ба ҳисоб рафта, таркиб ва сохтори он бо тавсияву асосноккунӣ дар сатҳи баланди илмӣ-назариявӣ навишта шуда, ба талаботҳои гирифтани дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ, омода намудани диссертатсия ва ташҳиси диссертатсия дар шурои диссертатсионӣ ва дигар талаботҳои муқаррарнамудаи “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267) ҷавобгӯ мебошад.

Рисолаи илмӣ довталаби дараҷаи илмӣ ба меъёрҳои гирифтани дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ, омода намудани диссертатсия ва санҷиши кори диссертатсионӣ дар Шурои диссертатсионӣ ва дигар талаботи Низомномаи Шурои диссертатсионӣ, тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва тартиби бақайдгирии давлатии рисолаҳои дифоъшуда, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон № 267 аз 30 июни соли 2021 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд.

Кори диссертатсионӣ бо забони фаҳмо бо истилоҳоти қабулшуда навишта шудааст, ороиши диссертатсия тағйиротро талаб намекунад. Автореферат ва мақолаҳои илмӣ ба нашр расондаи довталаб таркиби асосии диссертатсияро дар бар гирифта, натиҷаҳои таҳқиқотро ҳамчун дастоварди нави илмӣ ҳисобидан мумкин аст. Ҷанбаҳои муҳими мундариҷаи кор дар автореферат инъикос ёфтаанд, ки предмети асосии дифоъ мебошанд. Бинобар ин, талабот дар ин бобат дар маҷмӯъ қонё карда мешавад.

12. Хулоса.

Таҳқиқоти диссертатсионии Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин дар мавзӯи “Тақмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ: назария, методология ва амалия”, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ

доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.08. – Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит пешниҳод шудааст, қори илмии муқаммал ва ба анҷомрасида буда, дар он натиҷаҳои нави назариявӣ, методологӣ ва амалии аз ҷиҳати илмӣ асоснок ба даст оварда шудаанд.

Мубраӣ, навгонӣ, асоснокии муқаррароти асосии илмӣ, ҳулоса ва пешниҳодҳо, инчунин аҳамияти он барои илми иқтисодӣ ва амалияи пешбурди баҳисобгирии муҳосибӣ гувоҳӣ медиҳад, ки таҳқиқоти диссертатсионӣ умуман ба талаботи бандҳои 32, 33, 34, 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 367 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он – Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин барои додани дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.08 – Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ:

профессори кафедраи фаъолияти

ғумруки Донишгоҳи давлатии тиҷорати

Тоҷикистон, д.и.и., профессор

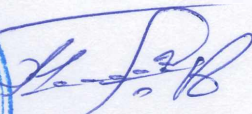

Раҷабов Р.К.

10.10.2025

Имзои д.и.и., профессор Раҷабов Р.К. -ро тасдиқ менамоям:

Сардори шуъбаи кадрҳо ва
корҳои махсуси Донишгоҳи
давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Пирзода С.С.

Суроға: (734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Деҳотӣ, ½.
<http://www.tguk.tj>. E-mail: drirajab@mail.ru, тел: +992 934444107/